УДК 811.161.2'373:37

Наталія Дащенко
(Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка)
nataladash@gmail.com

ЛЕКСИКА СФЕРИ ОСВІТИ: ПОГЛЯД НА НОВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ

У статті розглянуто проблему невмотивованого впровадження в мовлення іншомовних слів. Вказано, що нині існують альтернативні до «офіційної» науки проєкти, які засвідчують небайдуже ставлення до засилля запозичень в українській мові. На основі ресурсів сайту Словотвір виокремлено ряд найновіших англіцизмів сфери освіти (гоумскулер, гоумскулінг, кампус, креш-курс, скіл, стейкхолдер, т'ютор), окреслено їх значення, мотивовано доцільність добору українських відповідників. Встановлено, що ця доцільність бере за основу критичну оцінку. Нагалошено, що мова має достатньо можливостей, аби протистояти невмотивованим запозиченням, використовуючи синонімічне багатство, ресурси пасивної лексики, словотвірні засоби тощо.

Ключові слова: іншомовні слова, запозичення, англіцизми, терміни, лексика сфери освіти.

Nataliia Dashchenko. EDUCATION VOCABULARY: VIEWS OF NEW BORROWINGS

The article draws attention to the problem of unmotivated use of borrowings into speech. It is pointed out that there are now alternative to «official» science projects that attest to the concerned attitude to the dominance of «aliens» in the Ukrainian language. This article highlights a number of the latest borrowings from English in the field of education based on the website Slovotvir («houmskuler» from home schooler, «houmskulinh» from home schooling, «kampus» from campus, «kresh-kurs» from crash course, «skil» from skill, «steikkholder» from stakeholder, «tiutor» from tutor), outlines their meaning, explains the expediency of selecting Ukrainian correspondents by means of critical evaluation. It is emphasized that the dominance of foreign words lies not in the lack of ability of the Ukrainian language to perform the nominative function, but mostly in the intensity of information flow, which influences borrowings of the phenomena and processes nomination from English as global language. The article concludes that the invasion of English loan words can be resisted in one of the conventional ways: to use one of the words from the synonymous chains, or passive vocabulary words, which can be used to call the phenomena, features, or actions that have a «new dimension»; to expand the meaning of the existing words; to coin new words on the basis of native Ukrainian roots according to the usual word-formation types; to calque words and phrases etc.

Key words: foreign words, borrowings, English loan words, terms, education vocabulary.

Постановка проблеми. Нині активно привертає увагу інтенсивне проникнення в українську мову англіцизмів. Запаморочливе враження справляє особливо міське середовище з його інформаційним впливом через посередництво різних носіїв. Вони «нападають» шквалом чужизмів на зразок: *блокчейн, воркшоп, івент, кейтеринг, кешбек, коворкінг, ком'юніті, лайфсел, лайфхак, мерчандайзинг, нон-фікшн, стартап, трепел-бук, тригер* та б. ін. «Мовна інтервенція здійснюється через такі середовища, як телебачення й радіо, преса, масова культура, Інтернет, інформаційне обслуговування споживчого ринку, зокрема рекламу» [4, с. 368]. Явище засилля іншомовних слів зумовлене далеко не слабкими можливостями мови виконувати номінативну функцію, а здебільшого інтенсивністю інформаційного потоку, на хвилях якого назви сучасних явищ і процесів бездумно переносяться з глобальної нині англійської мови.

У цій статті звертаємо увагу на проблему запозичень в освітянському середовищі, яка очевидна на тлі масового невмотивованого впровадження в мовлення іншомовних слів.

Навчальні заклади різного рівня привчають і вчителів / викладачів, і їх вихованців до використання низки понять, які обслуговують їхню професійну діяльність і, як результат, виробляють певні мовні стереотипи, уподобання й загалом формують мовну картину світу.

Актуальність дослідження зумовлена «новою хвилею» залучення великої кількості іншомовних слів, доцільність чого сумнівна з багатьох причин (від порушення чистоти мови до мовленнєвого маніпулювання значеннями і смислами), а тому викликає потребу розглянути їх семантичне наповнення та можливі рідномовні синонімічні ресурси.

Тематичну групу «освіта» не завжди виокремлюють у межах лексичних досліджень, оскільки вона тяжіє до більш охопної групи «наука». Без сумніву, що ця остання формувалася і продовжує це робити із залученням термінів і понять з інших мов, які у світовому науковому дискурсі постають як інтернаціоналізми. Традиційно запозичені терміни мають стилістичне забарвлення й спеціалізоване середовище, що обмежує їх функціонування. Сьогодні ж ця лексика все активніше використовується як така, що претендує на загальнозрозумілість і загальновживаність. Своєрідним посередником при цьому виступає освітня ланка, де у межах навчальних предметів пропонується для засвоєння величезна кількість понять і термінів. Більшість із них міцно увійшла до словникового складу мови, набувши рідномовних відповідників чи залишившись безальтернативними номенами.

Мета статті – розглянути ряд новозапозичених слів освітнього середовища з погляду можливостей їх заміни українськими відповідниками. Завдання – виявлення найновіших лексичних запозичень, які стосуються освітньої галузі, з'ясування їх значень, мотивація залучення рідномовних рівнозначників.

Джерелами дослідження слугують довідкові видання та ресурси сайту Словотвір (https://slovotvir.org.ua/), який позиціонує себе як «майданчик для пошуку, обговорення та відбору влучних відповідників до запозичених слів» [10].

Аналіз досліджень. Питання іншомовних запозичень та їх освоєння в різні періоди актуальне для вітчизняних науковців, тому йому присвячено багато публікацій українських мовознавців. Показово, що бібліографія вивчення такої лексики включає аспекти мотивації запозичень, їхньої стилістичної диференціації, функціонування у різних видах дискурсу, культуромовних особливостей тощо. Вагомі узагальнення запропонували такі науковці: Л. Архипенко, Я. Битківська, С. Караванський, Л. Кислюк, Н. Клименко, І. Кочан, О. Лисенко, Т. Майструк, М. Навальна, О. Стишов, В. Сімонок, Л. Струганець, С. Федорець та ін.

Виклад основного матеріалу. У словниковому складі мови зафіксована велика кількість запозичених слів, які віддавна використовуються в освітній сфері й набули рідномовних відповідників. Наприклад: *абітурієнт – вступник, бібліотека – книгозбірня, екзамен – іспит, каліграфія – краснопис* та ін. Синоніми випрацювані мовою для багатьох конкретних і загальних назв, які стосуються навчальних предметів та методики їх викладання: *акцент – наголос, алфавіт – абетка, неологізм – новотвір, орфографія – правопис; алюміній – глинець, горизонт – обрій, клімат – підсоння, масштаб – мірило, мінерал – копалина; гравітація – тяжіння; епоха – доба, хроніка – літопис; аргумент – довід, інновація – нововведення, принцип – засада* тощо.

Сучасне залучення в широкий вжиток англіцизмів можна б назвати навальним. І цю тенденцію помічають не лише фахівці-мовники, а й широке коло небайдужих носіїв української мови. Бажання протистояти такій ситуації та долучитися до свідомого оволодіння мовним багатством стають важливою причиною створення й діяльності проектів, зокрема сайту Словотвір. Його творці зазначають, що «швидкість утворення нових слів відстає від швидкості проникнення запозичень, і українська мова стає все більше схожою на міжнародний суржик». В описі проекту сказано: «ми не плануємо нічого нікому нав'язувати, наша мета – всього лиш дати людям *вибір*. Якщо вибраний на Словотворі відповідник буде вдалим, ми впевнені, що проблем з його прийняттям широким загалом не виникне, так як свого часу не виникло проблем з прийняттям таких новотворів, як промінь, кисень чи мрія.

Віримо, що разом, спільним зусиллям громади, зможемо знайти гідну заміну чужизмам та зробити свій невеличкий внесок у розвиток української мови. Творімо нові слова разом!» [10].

Засновники називають проект некомерційним і покладаються на власні сили й ентузіазм. Причому, мають підтримку від людей та компаній, які зробили свій внесок у розвиток проекту: Jurko Zelenyj, Олександр Гладищук, Роман Думітру; компанії Vertalab, Qub Studio, the Roxman. Команду складають: концепція – Михайло Свистун, програмування – Лев Лукомський, дизайн – Роман Запотічний, науковий супровід – Іван Ціхоцький.

Навігацію сайтом легко здійснювати за двома основними пошуковими рубриками *Слова* (понад сім тисяч позицій) та *Розділи* (23). Інформаційні рубрики розташовані внизу сторінки, серед них: *Покажчик, Потребують уваги, Популярні слова, Останні події, Толока, Останні слова, Останні переклади, Тижневик, Найкращі користувачі, Про проєкт, Правила, Команда, Підтримка, Згадки про нас, Набір для преси, Політика приватності, Слово тижня*.

На електронній сторінці визначено права впорядника: обмеження доступу користувача до ресурсу внаслідок порушення правил; редагування доданих користувачем даних з метою покращення їх розуміння; видалення коментарів, які порушують правила [10].

Звертаємо увагу на те, що впорядники не завжди дотримуються ними ж окреслених причин видалення, зокрема, якщо додане слово: усталене іншомовне слово, що увійшло у загальний вжиток і зафіксоване у словниках; загальновживаний науковий термін чи номенклатура; переклад до слова легко знайти у звичайних словниках [10]. Тому на сайті натрапляємо на багато саме таких мовних одиниць. Однак показово, що, попри їх лексикографічне опрацювання і загальновживаність, користувачі ресурсу активно пропонують переклади та додають власні коментарі. Розглянемо на прикладі слова *академія*. Тут подано:

– лексичне значення слова: ***академія*** – «різновид наукового або навчального закладу найвищого рівня, а також певних товариств із почесним членством»;

– приклад вживання: *Наша академія найкраща в місті*;

– походження: *грец.* ακαδήμεια;

– розділи: *культура; освіта і наука;*

– схожі слова: *інститут (навчальний), коледж, технікум;*

– слово додав Сергій Білоног.

Усі переклади С. Білоног запропонував 18 жовтня 2017 р.: *освітня, навчальня, навчалка*. Перша пропозиція набрала 4 голоси і має 2 коментарі: 27 жовтня 2017 р. від Bohdan Kril: «Слово *Академія* походить від власного імені Академ. Не думаю, що є смисл перекладати подібні речі»; 7 жовтня 2019 р. від Карл-Франц Ян Йосиф: «Почалось з власного імени, але зараз стало поширеним невласнойменним словом, то чому не знайти йому вдалого відповідника? Инше, що «освітня» – це дуже вдалий новотвір для позначення будь-якого освітнього закладу, а тут потрібно вказати, що «академія» – це не просто місце, де є освіта, це місце, де дають «найкращу» освіту» [10].

На основі матеріалів аналізованого сайту виділяємо в темі «освіта» давньозапозичені слова, зафіксовані у словниках іншомовних слів. Видається, що навіть давно засвоєні мовою та лексикографічно опрацьовані лексеми зазнають тут нового осмислення. Користувачі пропонують українські переклади та синоніми, голосують за їх вдалі варіанти, додають коментарі, інколи навіть із посиланнями на електронні словники. Наводимо окремі приклади перекладів, замінників чи синонімів, запропонованих користувачами сайту Словотвір у тематичній групі «освіта»: *аспірант – прагник; атестат – посвідка, випробівник, проболист; аудиторія – слухальня, навчальня, слухацька, споглядальня; диплом – грамота, освід, свід, посвідка; дискусія – суперечка, спір, спірка, обговорення, словесне змагання, розумовий спір, розумова перечка, герць, пря, співперечка; експеримент – дослід, ви́проба, випріб; канікули – вільни́на, відпуск; клас (приміщення) – відчитня; консультація – роз'яснення, порадниця, поради, нарадування, порадництво; куратор – керівник, опікун, слідник, наглядач; лабораторія – дослідня, робітня, до́слідня, дільня; лекція – виклад, відчит, начитка, читання, проповідь;*

ментор – наставник, керівник; студент – старáнець, слухач, студей, учень, ученець, академік; школа – навчальня, училня, навчалка, учня та ін.

У розділі «загальне» знаходимо слова, що стосуються освіти, з такими перекладами: *ерудит – велезнáвець, багатознáвець, знавець, мудрагель; метод – спосіб, поступ, шлях, манір, стезя; термін – утя́мок, поняття, отя́м, отя́ма, тя́мка, визнака, отя́мник, отя́мок;* тренінг – вишкіл, майстерка, вдосконалення; *стандарт – взірець, мірило, штандарт, визнаток, правило, правність* та ін.

Переконатися в тому, що ці слова мають певний «стаж» в українській мові, можна за словниками минулих десятиліть. Наприклад, слова клас (приміщення), *куратор, лекція, студент, школа* зафіксовані у Словарі української мови Б. Грінченка (1907-1909) [6]; усі інші подані вище лексеми представлені у Словнику іншомовних слів за редакцією О. Мельничука (1974) [7].

Звичайно, ми не наполягаємо на беззастережному запровадженні в мовлення запропонованих на сайті Словотвір синонімів до означених та інших загальновживаних понять. Тим більше, що за багатьма із цих замінників закріплені певні значення, вони належать до жаргонізмів чи діалектизмів, мають сумнівну словотвірну будову тощо. Але сам факт небайдужого ставлення до засилля запозичень в українській мові спонукає з увагою ставитися до подібних починань. Наприклад, цілком виправданим є обговорення слова презентація (слайди), яке розпочалось 28 травня 2018 р. (додано Євген Шульга). Запропоновано лише один замінник – стос. Очевидно, що потрібні й інші варіанти. Адже в СУМі та в більшості словників іншомовних слів, у тому числі електронних, відсутнє таке значення, яке вказує на 'залучення промовцем слайдового супроводу власного виступу, що передбачає використання електронного документа, який містить інформацію у вигляді тексту, різних видів ілюстрацій, аудіо- та відеоматеріалів тощо.

Якщо наведені вище слова мають переважно грецьке та латинське походження, то інша група іншомовної лексики, що привертає увагу на розглядуваному сайті, – це новозапозичені англіцизми. У сучасній мові цю рису називають «тенденцією до англоамериканізації». Очевидно, що мова відображає зміни у комунікативних потребах, зумовлені позамовними чинниками, які суттєво змінилися за останні кілька десятиліть. «Зовнішні імпульси мовних змін, серед яких основне місце належить мовним контактам, комунікативні потреби зумовлюють інтенсивні модифікації українського лексикону й появу значної кількості запозичень. Переважають серед них англоамериканізми, що пов'язано із набуттям англійською мовою статусу глобальної. Швидке й не завжди виправдане надходження англомовних одиниць порушило проблему збереження національної самобутності української мови та стало причиною двостороннього ставлення мовців до англоамериканізмів: з одного боку, розуміння необхідності заповнення термінологічних та понятійних лакун, з іншого – протидія масової культурно-мовної свідомості потоку іншомовних елементів як тому, що порушує національні основи» [5, с. 342].

Зважаючи на потребу осмислити новозапозичені слова, лексикографічно не опрацьовані або доцільність запозичення яких сумнівна, робимо власну вибірку з розділу «освіта» аналізованого сайту, оминаючи спеціальні терміни з різних галузей знання.

Гоумскулер, хоумскулер. Це поняття шкільної освіти бере початок у США у 1980-х роках. Англійське *homeschooler* – складне слово, де *home* – дім та *school* – школа, що дослівно означає «*домашня школа*» або «*школа вдома*». Суфікс *-er-* вказує на виконавця дії, тобто дослівно можна перекласти «*учень, який вчиться вдома*».

Обговорення на сайті Словотвір розпочалось 11 листопада 2016 р. з додавання Olena Synchak. Серед 6-ти запропонованих замінників найбільшу кількість голосів набрав варіант *домоук* (21), інші – *домашній учень* (4), *вчидома* (3), *домавук* (3), *самоук* (2), *екстерніст* (1). Серед коментарів, наприклад до 3-го перекладу, зокрема такі: «утворюється за українською традицією «дієслово попереду» [10].

Гоумскулінг, хоумсулінг. Слово *homeschooling* в англійській мові утворилося з додаванням суфікса -ing-, що формує іменники і вказує на дію, результат дії, процес. Отже, дослівно *хоумскулінг* можна перекласти як «*домашнє навчання*». Такої ж позиції очевидно дотримуються користувачі аналізованого сайту, де обговорення слова розпочалось 11 липня 2015 р. (додано Oksana Lesniak). Серед трьох запропонованих замінників – *домашнє навчання* (2), *освіта вдома* (0), *школа вдома* (0). Тому у реченні ***хоумскулінг** – виклик і для дітей, і для батьків* доцільно використати рідномовний відповідник: ***домашнє навчання** – виклик і для дітей, і для батьків.*

Кампус. Англійське *campus* початково означало «табір, стан» (лат. *campus* – рівнина, поле). В англійсько-американській традиції *кампус* позначає комплекс будівель навчального закладу, до якого можуть входити бібліотека, корпуси факультетів, гуртожитки, а також місця відпочинку – кафе, сади, парки, навіть магазини. Донедавна це слово переважно перекладали як *студмістечко* або *університетське містечко*. На аналізованому сайті обговорення слова розпочалось 25 лютого 2015 р. (додано Ratty More). Серед запропонованих замінників: ***студмістечко*** (1), ***куток*** (1), ***городок*** (0). Українське слово студмістечко (← студентське містечко) давно закріпилося у мовленні, тому чи є сенс активно запроваджувати іншомовне? Тим більше, що при цьому розмивається значення запозиченого слова, як-от у словосполученнях: *спортивний кампус, інноваційний кампус, кампус з критичного мислення, бізнес-кампус, кампус-стайл об'єкт*.

Креш-курс. Англійське словосполучення crash course виступає переважно у контексті інтенсивного вивчення іноземних мов чи з іншою навчальною метою. Сьогодні ж поняття використовується щодо низки комунікативних і комунікативно-рольових мотивацій, наприклад: *креш-курс для культурних менеджерів; безкоштовний креш-курс веб-програмування для дівчат*. Видається, що використання іншомовного словосполучення, яке до того ж українською передається як складне слово, не має жодних підстав, адже переклад – *прискорений курс* – повністю передає суть явища і відповідного процесу. Можна взяти до уваги й запропоновані на сайті Словотвір ***замінники швидкурс*** (3), ***гори-виклад*** (1), ***гори-курс*** (0), ***у двох словах про*** (0), долучені з 28 травня 2018 р. (додано SoloWay).

Скіл. Англійське слово *skill* у перекладі означає *вміння*. В українському мовленні цей чужизм запровадили ІТ-спеціалісти в описах вакансій, згодом воно почало використовуватися й у контексті освіти. Очевидно, що таке іншомовне слово сприймається як варваризм, про що свідчить його написання латиницею й навіть з великої літери: *Soft **Skills**, Hard **Skills**, **Скіли***. Від 29 вересня 2014 р. (додано Mike Svystun) на аналізованому сайті запропоновано замінники *навичка* (9), *вміння* (6), *хист* (6), *навик* (2). Але вони не перші в такій інтерпретації: рідномовне педагогічне середовище вже давно послуговується термінами *уміння, навичка*, закріплення яких відбулося через фіксацію у Словарі Б. Грінченка слів *умілий* зі значенням *умѣлый, искусный* [6: 4, с. 338]; споріднених до *навичка* лексема *звúчити – пріучить* [6: 2, с. 131], *звичáйність – вѣжливость, приличіе* [6: 2, с. 130]. Лексикографічно ці слова зафіксовані у СУМі: *нáвичка* – «схильність чи потреба діяти, вести себе певним чином; звичка; уміння, набуте вправами, досвідом; навик» [8: 5, с. 32]; *нáвик* – «уміння, набуте досвідом, звичкою, вправами; практичні знання, досвід у якій-небудь галузі» [8: 5, с. 30]; *умíння (вмíння)* – «здобута на основі досвіду, знання здатність належно робити що-небудь» [8: 10, с. 440].

Стейкхолдер (stake-holder, stakeholder). Англійське слово *stake-holder* перекладається як *пайовик, зацікавлена сторона*. Хоча окремо складові означають: *stake* – *ім.* ставка, частка капіталу, дієсл. підтримувати; *holder* – власник (майна), володар, носій [1]. В Online etymology dictionary зазначено: «той, хто має щось виграти чи втратити» (у бізнесі тощо), «той, хто має інтерес до чогось» [12].

В англійсько-українських перекладних словниках 70-80 років і кінця минулого століття та в СУМі слово не зафіксоване. Активно воно починає функціонувати в українському середовищі

підприємництва (економіки) після 2010 р. Саме такий контекст враховано у визначеннях терміна у Банківській енциклопедії [2, с. 421], на порталі української мови та культури СЛОВНИК.ua [9], у Вікіпедії: «Стейкголдери – зацікавлені сторони, зацікавлені особи, заінтересовані сторони, причетні сторони (від англ. *stakeholders*) – фізичні та юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність. Іноді в літературі зустрічаються назви групи інтересів або групи впливу» [11]. Нині слово активно використовується в освітньому середовищі у таких сполученнях: *внутрішні (зовнішні)* ***стейкхолдери, стейкхолдери*** *у системі вищої освіти, ради* ***стейкхолдерів*** *професійної освіти, напрями впливу* ***стейкхолдерів*** та ін.

На аналізованому сайті обговорення слова розпочалось 23 грудня 2014 р. (додано Володимир Воробей). Серед 8-ми замінників найбільшу кількість голосів набрав переклад *дотична особа (6),* запропонований Євгеном Шульгою 8 січня 2018 р. Інші варіанти: *група впливу (5), зацікавлена сторона (4), пайовик (3), заінтересована сторона (1), дотичник (1), зацікавлений (1), вигодоотримувач (1), впливова сторона (0).*

Тому, зважаючи на змінні інтереси учасників соціального чи економічного партнерства, доцільно послуговуватися українським відповідником, наприклад *зацікавлена особа.*

Т'ютор. Слово не зафіксоване у СУМі та Словнику іншомовних слів за редакцією О. Мельничука, але наявне в Українському педагогічному словнику С. Гончаренка [3, с. 335-336]. У наукових публікаціях пропонуються такі українські та іншомовні синоніми до лексеми: *викладач, учитель, репетитор, тренер, коуч* та ін.

На сайт Словотвір слово додала Лариса Соколовська-Нежиборська, обговорення розпочалось 21 вересня 2016 р. Серед 17-ти запропонованих замінників найбільшу кількість голосів набрало слово *наставник* (144) (додано Dryva Lab). Інші варіанти, які можуть претендувати на синоніми до означеного поняття: *напутник* (22), *повчальник* (8), *вчитель* (5), *навчи́тель* (4), *титар* (3), *підтримувач* (1), *титор* (1), *ментор* (1), *провідник, провісник* (1), *поводир* (1), *укажчик* (0), *тренувач* (0), *керівник* (0), *учитель* (0), *репетитор* (0), *помагайко* (0). Як бачимо, користувачі так захопились, що додали кілька не українських замінників, хоча їх давніше входження в українську мову дає підстави залучати їх до синонімічного ряду.

Online etymology dictionary пише про т'ютора як про вихователя. Слово походить від латинського *tutorem* – «номінативний викладач, опікун, сторожа», яке зафіксоване у французькій мові у 13-14 ст. зі значенням «опікун, зберігач, приватний вчитель» [12]. Специфічне значення «старшого хлопчика, призначеного для допомоги молодшому у навчанні», зафіксоване з 1680-х років [12]. Значення слова у романських мовах пройшло зміну від домашнього вчителя, опікуна до наставника, керівника студентської групи [див. також 5].

Отже, враховуючи, що в сучасній освіті діяльність відповідної особи передбачає методичний супровід самостійного навчання учня / студента, доцільно використовувати слово *наставник*, так активно підтримане голосуванням на сайті-джерелі.

Висновки. У динамічній мовній системі важко вести вчасну наукову фіксацію, стежити за осмисленням та виробленням порад щодо новітніх процесів, які відбуваються в її усній та письмовій формах. Тим більше у сучасному інформаційно відкритому світі, коли через посередництво активних політичних, наукових, ділових контактів у мову проникає велика кількість іноземних понять, а відповідно – і їх лексичних позначень. Свідченням цієї тенденції є використання в мовленні багатьох англіцизмів, освоєння яких передусім простежується у молодіжному жаргоні, лексиці масової культури, діловому мовленні, галузевих терміносистемах тощо.

Однією зі спроб чинити опір масовим лексичним запозиченням, критично ставитися до них, вивчати можливості української мови у називанні найновіших міжнародних напрямків є створення сайту Словотвір. При вивченні його досить багатої альтернативної бази ми зосередилися на іншомовних поняттях освітнього середовища, яке – одне з найважливіших у формуванні світогляду особистості. Позамовна дійсність зумовлює масове залучення у сферу

освіти багатьох іншомовних слів, часто без достатніх підстав, оскільки в українській мові існують питомі слова або мова має достатні словотвірні можливості виробити відповідне значення. Адже правомірним видається правило, що запозичення мотивоване тоді, коли неможливо виробити якісне питоме поняття. Тому науковці пропонують розмежовувати доцільні, корисні запозичення від недоцільних, невиправданих. Така діяльність стосується не тільки наукових кіл, а й пересічних мовців, яким, очевидно, варто виробити важливу рису мислення – критичну оцінку.

Протистояння навалі англіцизмів може відбуватися традиційними шляхами: віднаходити у складі пасивної лексики слова, які можуть позначати явища чи дії, які мають новий вимір; актуалізувати одне зі слів синонімічного ряду; розширювати значення наявних у мові слів; на основі питомих коренів творити нові слова за традиційними словотвірними моделями; використовувати кальки слів та словосполучень.

Перспективи подальших досліджень можуть стосуватися аналізу запозичень в інших тематичних групах і професійних середовищах, сприйняття й тлумачення запозичень на комунікативному рівні, вдумливого вироблення рідномовних синонімічних ресурсів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Англійсько-український словник. URL : https://www.dict.com/ (дата звернення: 16.11.2019)
2. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ : Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
4. Заремба І. Д., Сивак Л. М. Українізація іншомовних термінів. *Молодий вчений.* Херсон, 2016. № 4 (31). С. 366-370.
5. Лелека Т. О. Функціонування англоамериканських запозичень-синонімів сфери безперервної освіти в українській мові початку XXI століття. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія філологічна.* Острог, 2015. Вип. 58. С. 341-344. URL : https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2015/n58/130.pdf (дата звернення: 16.11.2019)
6. Словарь української мови : в 4 т. / за ред. Б. Грінченка. Київ, 1907-1909. URL : http://ukrlit.org/slovnyk/hrinchenko_slovar_ukrainskoi_movy (дата звернення: 16.11.2019)
7. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1974. 776 с.
8. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980.
9. СЛОВНИК.ua : портал української мови та культури. URL : https://www.slovnyk.ua
10. Словотвір : сайт. URL : https://slovotvir.org.ua/ (дата звернення: 16.11.2019)
11. Стейкголдери. Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL : https://tinyurl.com/qn642oy (дата звернення: 16.11.2019)
12. Online etymology dictionary. URL : https://www.etymonline.com/ (дата звернення: 16.11.2019)

REFERENCES

1. Anhliisko-ukrainskyi slovnyk. URL : https://www.dict.com/ (data zvernennia: 16.11.2019)
2. Bankivska entsyklopediia / S. H. Arbuzov, Yu. V. Kolobov, V. I. Mishchenko, S. V. Naumenkova. Kyiv : Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy : Znannia, 2011. 504 s.
3. Honcharenko S. U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. Kyiv : Lybid, 1997. 374 s.
4. Zaremba I. D., Syvak L. M. Ukrainizatsiia inshomovnykh terminiv. *Molodyi vchenyi.* Kherson, 2016. № 4 (31). S. 366-370.
5. Leleka T. O. Funktsionuvannia anhloamerykanskykh zapozychen-synonimiv sfery bezperervnoi osvity v ukrainskii movi pochatku XXI stolittia. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia filolohichna.* Ostroh, 2015. Vyp. 58. S. 341-344. URL : https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2015/n58/130.pdf (data zvernennia: 16.11.2019)
6. Slovar ukrainskoi movy : v 4 t. / za red. B. Hrinchenka. Kyiv, 1907-1909. URL : http://ukrlit.org/slovnyk/hrinchenko_slovar_ukrainskoi_movy (data zvernennia: 16.11.2019)

7. Slovnyk inshomovnykh sliv / za red. O. S. Melnychuka. Kyiv : Holovna redaktsiia URE AN URSR, 1974. 776 s.
8. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida. Kyiv : Naukova dumka, 1970-1980.
9. SLOVNYK.ua : portal ukrainskoi movy ta kultury. URL : https://www.slovnyk.ua
10. Slovotvir : sait. URL : https://slovotvir.org.ua/ (data zvernennia: 16.11.2019)
11. Steikholdery. Vikipediia : vilna entsyklopediia. URL : https://tinyurl.com/qn642oy (data zvernennia: 16.11.2019)
12. Online etymology dictionary. URL : https://www.etymonline.com/ (data zvernennia: 16.11.2019)

Стаття надійшла до редакції 16.09.2019 р.